

העמותה למורשת המעברות-מעקירה לתקומה

ריאיון עדנה ליפל

המראיינת : רוני סיבוני

פרטי המרואיינת

עדנה ליפל בת שנה בערך, בגטו צ'רנוביץ - רומניה ←

עדנה ליפל בת 12 ←

1. שם פרטי - עדנה

2. שם משפחה - גיא ליפל

3. תאריך לידה - 7.4.1941

4. מס. תעודת זיהוי : xxxxx

5. כתובת נוכחית – דינה 1/4 באר שבע
7. כתובת דוא"ל emlippl@bezeqint.net
8. תאריך הריאיון - 10.4.2022
9. מקום הריאיון - בית משפ. ליפל, בבאר שבע.
10. מצב משפחתי נוכחי: נשואה. מס. ילדים - 5. מס. נכדים-11. מס. נינים – 6.
11. עיסוק בעבר: הייתי מנהלת בית ספר יעלים בבאר שבע והקמתי את בית ספר מולדת בבאר שבע. באתי ב-1951 לבאר שבע וב-1989 עברנו לחדרה וניהלתי את בי"ס יהודה הנשיא בנתניה. חזרתי לב"ש ב-2011.
12. עיסוק נוכחי: גימלאית של משרד החינוך.
13. שנות לימוד והשכלה: סמינר למורים. תואר ראשון במדעי ההתנהגות באוניברסיטת בן גוריון.
14. תואר: ראשון
15. ידיעת שפות זרות: אידיש, רומנית, עברית ואנגלית.
16. ארץ המוצא: רומניה. נולדתי בשם הדי הורן ב-7.4.1941 בעיר צ'רנוביץ' בה שלטו באותו זמן הרוסים. נולדתי בגטו צ'רנוביץ' שלושה שבועות אחרי הקמת הגטו. יש תמונה שלי כילדה בגטו עם כרטיס המזון.
17. סיבת העליה ארצה – ההורים היו פעילים במפלגת פועלי ציון וסיבת העליה: ציונות. כששחררנו מהגטו עברנו מצ'רנוביץ' לעיר סְרָט כדי לעבור את הגבול דרך הרי הקרפטים. 5 שנים גרנו בשכירות בחדר אחד כל המשפחה בעיר יָאש ולא היה לנו כלום. ניסינו כמה פעמים לגנוב את הגבול כדי להגיע לארץ ונתפסנו. כל המשפחה דיברו רוסית ויידיש.

19. שנת העלייה: 1951 קיבלנו משלטונות רומניה תעודת גירוש ותעודת מסע לכיוון אחד

(צילום התעודה מצורף).

השארנו את כל הרכוש ברומניה. כל מי שעזב את רומניה היה חייב להשאיר את כל רכושו

וכן את הבית נקי ומסודר.

20. גילך בעת העלייה ארצה: 10 בדיוק.

21. אופן העלייה: באניה "טרנסילבניה", מנמל העיר קונסטנצה בים השחור. כל אדם יכול היה

להביא 40 ק"ג – הור"י הביאו בשבילי מזוודה מלאה ספרים. עד יום מותם הוקרתי להם

תודה על כך שלמרות שהיו כל כך מוגבלים במשקל שיכלו לקחת, הקדישו כל כך הרבה

לספרים בשבילי. הגענו לחיפה. נסענו במשאית עשר שעות מחיפה לבאר שבע. ידענו

שנבוא לתנאים קשים כי בדרך ראינו בדונים, צריפים ופחונים. כל פעם שראינו בדון או

צריף אמרתי: הלוואי שיתנו לנו כזה כי ידעתי שבישראל נמצא אוהלים ועכברושים וערבים

עם ציפורניים ארוכות – כך סיפרו ברומניה במסגרת התעמולה נגד העלייה לישראל. הגענו

לב"ש לקראת ערב. עצרנו בבית קפה כסית מול המשטרה, שם נתנו לנו תה ולחם שחור

עם חמאה מלוחה. הגיעו אלינו בני עירנו וסיפרו לנו בסוד שלוקחים אותנו לירוחם ואמרו לנו: זה מדבר. אל תסכימו. אל תסעו. אך עלינו למשאת, 32 משפחות. היו דיבורים ועצרו את המשאת מול מחנה נתן. כילדה שזכרה היטב חיילים מארץ אחרת המראה של מחנה נתן, בו נראו חיילים שרצו וצעקו ודיברו ביניהם, היה מראה איימים. האנשים אמרו שלא מוכנים לזוז ואני התחננתי שייסעו כי פחדתי מהחיילים אך לא היה איפה להלין אותנו. אנשים ירדו מהמשאת ואמרו: לא נזוז ואז במעברה ב' הקימו אוהל ענק שכל 32 המשפחות נכנסו אליו וחיו בו שלושה ימים, זה ליד זה. באזור שבו נמצא היום השוק היתה מעברה א', שם היו קצת צריפים קטנים לחולי לב וכו', והשאר גרו באוהלים. מעברה ב' היתה באזור חברת חשמל והשוק הבדואי שהיה פעם, והקרנטינה ליד הנחל שעלה על גדותיו מדי פעם. שלושה ימים נשארנו באוהל הזה. בינתיים התארגנו ונתנו לכל משפחה שרצתה אוהל 4X4. אנחנו קיבלנו אוהל עם זוג צעיר מרומניה – מריה וזליג ותינוקת בת חצי שנה. הבחורה פחדה לגור לבד וביקשה לגור איתנו. חצי שנה גרנו שתי המשפחות ביחד באוהל של 4X4 עד שהבחורה רכשה ביטחון והם קיבלו אוהל משלהם. שנה גרנו באוהל.

חוויות מהמעברה:

עדנה ליפל עם אביה במעברה בבאר שבע 01.1951-12.1952

אבא היה מסגר. ב-1.5.1951 הוא קיבל עבודה במסגרייה. שם קרתה לו תאונה והוא איבד עין. הגיעו לד"ר טיכו בי-ם והוא ניתח את אבא. לא יודעת איך הם, עולים חדשים שלא הכירו את הארץ, הגיעו אל רופא העיניים הכי טוב בארץ באותם זמנים. הם היו שבועיים – שלושה בירושלים ואני הייתי לבד במעברה. היה זוג עם שני בנים אותם היכרנו במעברה. הם שמרו על האוהל שלנו וגם לקחו אותי לישון איתם באוהל שלהם. הם דאגו לי כאילו הייתי בָּתָם. קיבלנו מזון בהקצבה. היא שמרה את המזון שאפשר לשמור כדי שיהיה להורים כשיחזרו. זה קרה פעמיים באותה שנה בגלל העין של אבא.

היכרתי ארבעה מקומות שקונים בהם: במעברה היה צריף עץ, היתה בו אישה בשם קלרה, חיילת קטועת רגל, אמא לשני ילדים קטנים, אצלה קנינו לחם כל יום. היתה המכולת של כגן – יהודי ממוצא פולני – היחיד שהיכרתי בבאר שבע של אותו זמן, כי כל מי שהיכרתי היו ממוצא רומני או עירקי, שם קנינו בתלושים את שאר המצרכים. ירקות ופירות קנינו אצל זלמן. מכיוון שהייתי בת יחידה ההורים יכלו לקנות לי מדי פעם משמש או תפוח. היה אבטיח בעגלה. הורי יצאו פעם אחת לבלות בעיר העתיקה בקפה של אלביס פרסלי ולקחו אותי איתם. רומנים לא משאירים ילדים בבית כשהם יוצאים לבלות. אמא שתתה בירה וחלתה בצהבת. מצב ההיגיינה במעברה לא היה טוב והדבר היחיד שהיה אפשר לאכול ולשתות במצב זה היה אבטיח. אני כילדה הייתי מתלבשת יפה, לוקחת תיק ועומדת בתור לאבטיח. לא גידלו באזור שום דבר. היו תפוזים שהביאו מרחוק. היו מחליפים ארגז תפוזים תמורת שלושה – ארבעה תפוחים. קיבלנו נקודות - תלושים ל-125 גר' בשר, לשבוע לאדם. העירקים לא אכלו בשר או שמכרו חצי מהבשר שהיה להם, אז אמא שלי

קנתה בשר ממשפחה עירקית והכינה ממנו מטעמים. היו חצילים, פלפל ועגבניות ומזה בישלו גיבץ' בחוץ על פרימוס.

לחולי לב היה צריך. היתה לי חברה שהיינו ביחד מגיל 5. אמה היתה חולת לב וקיבלה צריך. כל שבת היינו אצלם. פעם אחת באנו לבקר אותם בצריך שגודלו היה כ-3X4מטר, בו הם גרו. התארחנו אצלם והיינו בצריך הזה במשך כל השבת - ששה אנשים. לבשל בישלו גם שם בחוץ על פרימוס.

שבת אחת, כשחזרנו למעברה ב' – אין מעברה – שיטפון בנחל באר שבע שטף את כל המעברה, את האוהלים ואת כל הציוד שהיה לנו. כל תושבי המעברה נשארנו חסרי כל לחלוטין. כל שנה נהרגו 3-4 אנשים בשיטפונות. למחרת ביום ראשון בבוקר מוקדם, במדינת ישראל של ינואר 52, הגיעו משאיות צבא והביאו לנו מדים, גופיות, תיקים. נתנו לכל אחד ציוד ראשוני והקימו את האוהלים. מעברה שלמה, מדינה שרק קמה שאפילו קדחת כבר אין לה וכולם קיבלו. למחרת, ילדה בכיתה ד' במדי צה"ל, הלכתי לבית הספר (בית ספר בארי), גאה עד השמים. המכנסיים היו עם חנות, מה שלא היה מקובל אז. הילדים צחקו לי: לעדנה יש חנות במכנסיים. את יודעת כמה בכיתי? אחר כך קיבלנו בגדים מאתא.

לנו, הרומנים, היה בכל משפחה ילד אחד, היה נדיר משפחה רומנית עם שני ילדים. במשפחות שבאו מעירק היו הרבה ילדים. ברור שלמשפחה עם הרבה ילדים יותר קשה, גם אם הם מקבלים יותר.

כעבור שנה קיבלנו בשכונה ג' דירה של חדר ושלושת רבעי, בלי ריצפה, בלי תריסים, בלי כלום. בעינינו זה היה ארמון עם ריצפת בטון שחורה אותה שטפתי כל יום בהנאה כי זה הבריק. הרגשתי כאילו נתנו לי את הארמון של היפיפיה הנרדמת.

אבא שלי, אחרי התאונה שהייתה, לקחו אותנו לסולל בונה והיה מנהל מח' מסגרייה.

למנהלי המחלקות בסולל בונה הציעו, תמורת מאתיים לירות, בית ברחוב ז'בוטינסקי. שם

היתה בניה יפה עם שני חדרים וחצי. אבא בא הביתה עם ההצעה הזו אך אמא ואני אמרנו:

מה פתאום? יש לנו בית כזה יפה. לא רכשנו את הבית ברחוב ז'בוטינסקי.

ההורים הרגישו נפלא. אבא היה מסגר והייתה לו עבודה. אמא שלי עסקה בכל מיני

מלאכות. לא היו לנו דרישות. אם אתה בא מהגטו ולא היה לך בית ברומניה חמש שנים,

אחר כך יש לך אוהל ופתאום יש לך בית של חדר וחצי עם ריצפה מבריקה. ההורים שלי

הרגישו נהדר.

בעיר, מול בית מרקחת הנגב, היה קולנוע שנקרא קולנוע מפ"ם. כל שבת אחה"צ היה

סרט של שירלי טמפל. כל הילדות הרומניות בשמלות מלמלה יפיפיות עם סרט ענק על

הראש רוקדות "שירלי טמפל רוקדת ככה".

ההורים היו מאושרים.

בארץ ישראל הענייה, כל יום בעשר, כל ילדי באר שבע קיבלו לפי בחירה או שוקו או חלב.

צריך סידן – חובה לשתות – דאגו לבריאות. בלי לשלם כלום. לגבי ספרים – לא זוכרת

מאין היו ספרי לימוד. זוכרת שהיתה חנות ספרים בשם א'ת' וההורים קנו לי כל ספר

שרציתי.

היתה לי ילדות מאושרת כי כולם סביבה היו באותו מצב – לכולם לא היה כלום, זאת

לעומת חברה שהגיעה באותו זמן לנתניה וסביבה כולם היו וותיקים ובעלי אמצעים והילדים

גם צחקו לה על הלבוש שלה. כאן בבאר שבע כולן היו לבושות אותו הדבר – בשמלות

וצחקו למי שהיתה לבושה במכנסיים.

כל שבת הלכנו לגן הפעמון - גן האקליפטוסים ליד שכונת נווה נוי שנקראה אז "משק עזר", או לגן המסגד ועשינו פיקניק ושיחקנו. פנטסטי. היה מה לעשות בשבת. היה קרח ונפט. בהתחלה אבא שלי, כמו כולם, חפר בור באוהל ובו שמו גיגית ובה שלישי או חצי בלוק קרח מכוסה בשמיכה או יוטה ולמחרת קנינו עוד. בנווה נוי היה בית חרושת לקרח. אחרי תשעה או עשרה חודשים ההורים נסעו לתל אביב וקנו מקרר (לא יודעת על מה עבד, לא היה חשמל באוהל). שמנו בו קרח ואפשר היה לקנות לבן ולבניה וכו' והיה נהדר. וכשעברנו לשיכון היה לנו מקרר, שלוש מיטות והורי גם קנו שולחן נפלא מעץ.

22. המעברה בה התגוררו: מעברה ב' בבאר שבע, במשך שנה אחת.

25. צורת המגורים: אוהל.

31. תשתיות ציבוריות במעברה – פרט מזכרון: מקלחות ציבוריות ושירותים, ברזיות.

מוסדות חינוך במעברה: למדנו מחוץ למעברה בבי"ס מצדה ובארי. בארי – במקום בו נמצא היום בי"ס בארי. מצדה: ליד בית החייל, היום פארק קראסו למדע (רוב התלמידים היו עולים חדשים, בכיתה שלי, למשל, היו שניים שלא היו עולים חדשים). בניין העירייה היה במקום בו היום מוזיאון הנגב.

מוסדות בריאות במעברה: היה בית חולים הדסה בעיר העתיקה. הגעתי לשם כששברתי את היד, כשהרמתי קרש לעשות סוכה.

32. חוויות האמא במעברה: במעברה ליד כל אוהל היתה ערוגה של שמונים סנטימטר וגידלו שם עגבניות, מלפפונים, חצילים, פלפלים ושעועית ירוקה. פרנסה שניה: לא היו אמצעי אריזה, לכן אמא פרקה את שקי המלט, הוציאה את החלק הפנימי, הדביקה עם קמח ומים ועשתה שקיות נייר לאריזה, אותן מכרה לירקנים. קיבלה חצי

גרוש על כל שקית. החברות שלי ואני, כולנו עבדנו בזה. אמא היתה גוזרת ואנחנו היינו מדביקות.

קיבלו נקודות – תלושים לקניית בדים והיו מבריחים שהבריו גלילי בדים מחברון. אמא שלי היתה אישה רזה. היא היתה מתעטפת בכל גליל הבד, נוסעת לתל אביב לאלנבי, נכנסת לחנויות ושם מסירה את הבד מעליה. היתה מתפרנסת מהברחת הבדים האלו.

השכנים: היו במעברה רומנים ועירקים. החברה הטובה ביותר של אמא שלי היתה עירקית ובתה היתה חברה שלי. לרומנים ולעירקים יש מטבח מאוד דומה, מקורו כנראה בשילטון התורכי.

34. ציין 3 נקודות חשובות מתקופת המעברה:

1. מההתחלה - ההחלטה לחיות בבאר שבע. לחיות באוהל אחד.
2. השיטפון ושמיד למחרת היה פתרון. (המרואיינת מביעה התפעלות ורגשי תודה למדינה הצעירה שמיד מצאה פתרונות לעולים החדשים שאיבדו בשיטפון את "ביתם" היחיד – האוהל וכל רכושם).
3. כל הגברים עולים על משאית ונוסעים לעבוד בכורנוב.
4. בית הספר היה מאוד משמעותי. לא זוכרת התמודדות עם העברית. אני תמיד הרגשתי חשובה. היו מדריכות מהגדנ"ע שמאוד עזרו לנו והיו מדריכים מקיבוץ בארי - אסתי ועוזי, אחרי בית הספר היתה פעולה ברחבה ליד האוהל שלנו. רקמנו וסיפרנו.